REDACCIÓ D'UN PLA LOCAL DE PREVENCIÓ DE RESIDUS MUNICIPALS. EXEMPLE D'IMPLEMENTACIÓ

Pla comarcal de prevenció de la comarca de Les Garrigues (Catalunya)

Descripció

Les Garrigues és una comarca de la província de Lleida amb una població de 18.980 habitants (Idescat, 2020). A l'octubre de 2017 es va aprovar el *Pla Comarcal de Prevenció de la comarca de Les Garrigues* amb l'objectiu de prevenir la generació de residus, incrementar la implicació i la participació activa dels diferents sectors econòmics i socials de la comarca, promoure la reutilització i reparació de materials i productes, fomentar el consum responsable i augmentar la sensibilització dels ciutadans com a consumidors.

El Pla Comarcal de Les Garrigues ha sigut el primer elaborat a la comarca i es va dur a terme per part d'una empresa consultora Mediambiental. La principal motivació per a la creació va ser la necessitat de reduir els residus generats per habitant i conscienciar a la ciutadania. Durant la redacció del document es van realitzar acords amb els Ajuntaments de la comarca, que són els encarregats de dur a termes les accions, les convocatòries als actes i la difusió entre la ciutadania.

El Pla té una vigència de 10 anys (2017-2026) i estableix un objectiu quantitatiu de reducció d'un 5% la generació de residus per càpita respecte al 2010. També es vol reduir un 10% la generació de residus voluminosos, un 2% la fracció paper i cartó i envasos lleugers, i un 5% la fracció vidre. En aquest sentit, el Pla incorpora els següents continguts:

1. **Introducció**: S'argumenta la necessitat d'elaborar el *Pla Comarcal de Prevenció de la comarca de les Garrigues*, per tal de reduir el consum i els residus generats. Així mateix, es presenta breument la comarca de les Garrigues i el Consell Comarcal, principal promotor i dinamitzador de les estratègies de prevenció de la comarca.

2. **La prevenció de residus municipals**: Es defineix l'ordre de prioritats en les polítiques de gestió de residus: en primer lloc la prevenció, seguit de la preparació per a la reutilització, el reciclatge i valorització material, la valorització energètica i, per últim, la

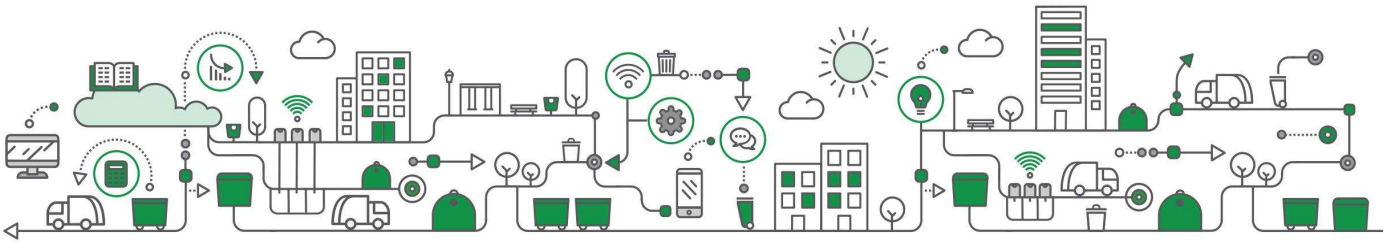

disposició final.

També es defineixen 4 tipus d'accions per fomentar la prevenció: a favor d'una producció ecoresponsable, d'una compra responsable, d'un ús responsable dels productes i per evitar que els residus entrin en els circuits de recollida.

3. **Marc competencial**: Es mostra el marc normatiu actual vigent relatiu a la prevenció i gestió dels residus en l'àmbit Europeu, estatal i autonòmic.

4. **Característiques específiques de la comarca en relació amb la gestió de residus**: Es detallen els principals trets característics de la comarca, com ara la demografia, la geografia, la seva divisió municipal i les característiques socioeconòmiques.

5. **Diagnosi de la gestió de residus**: Es mostra l'evolució de la generació de residus i de la recollida selectiva per càpita a Les Garrigues (2000-2015). També es caracteritzen els principals generadors (ciutadania, activitats econòmiques i administració pública), s'enumeren i quantifiquen els diferents equipaments públics subjectes a accions de prevenció i s'indiquen els esdeveniments i actes públics amb més afluència de públic que es celebren a la comarca.

   Es descriu el model de gestió de residus de Les Garrigues i quins són els serveis contractats, les freqüències de recollida i la destinació dels residus en funció de la fracció a la qual pertanyen, els mitjans materials i els recursos humans necessaris a la comarca.

6. **Anàlisis de les actuacions de prevenció realitzades**: S'exposen les campanyes de prevenció realitzades fins l'any 2017.

7. **Estudis específics de generació**: S'indiquen les principals conclusions de les campanyes informatives executades l'any 2017, destinades a la sensibilització de la població vers la correcta segregació dels residus i la lluita contra el malbaratament alimentari.

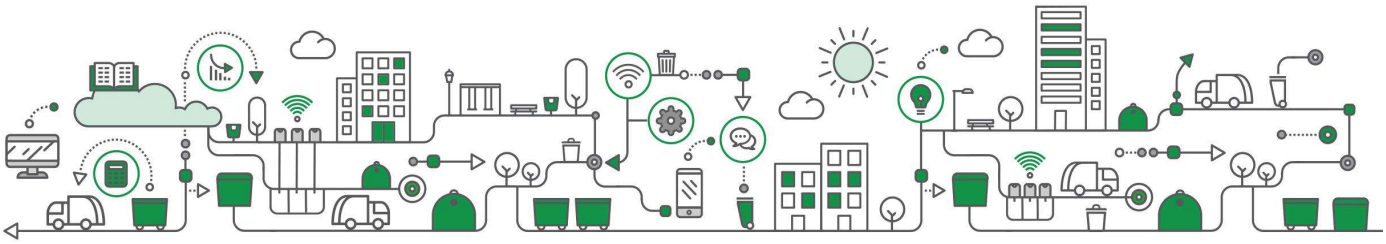

Figura 1. Campanya per a la reducció en la generació de residus. Font: Consell Comarcal de Les Garrigues, 2017.

8. **Avaluació dels costos econòmics de la gestió**: Es presenta el balanç econòmic (despeses i ingressos) de la gestió dels residus de la comarca de les Garrigues.

9. **Revisió dels objectius de la normativa i de la planificació**: Es detallen els principals objectius de la normativa vigent i plans com el Programa General de Prevenció i Gestió de residus i recursos de Catalunya (PRECAT20) i el *Plan Nacional Integral de Residuos (PNIR) 2008-2015*.

10. **Conclusions**: Extracció de les diferents conclusions derivades dels estudis específics i l'anàlisi de les dades realitzats durant la fase de diagnosi.

11. **Abast de la Planificació 2017 - 2026**: Es defineix l'abast del Pla descrivint a qui es dirigeixen les accions i projectes, l'àmbit territorial on s'aplica i els diferents àmbits o actors que l'integren i el període de temps en el qual estarà en vigència.

12. **Definició dels objectius de prevenció**: Es descriuen els objectius generals o qualitatius i quantitatius. S'han establert com a objectius de referència aquells identificats en el Programa de Gestió de Residus de Catalunya 2007-2012 (PROGREMIC) i en el PRECAT20.

13. **Definició de les actuacions del pla d'acció**: Es presenta l'estructura i la configuració de les diferents actuacions a realitzar dintre del període de vigència del pla. S'han agrupat segons el criteri del públic objectiu de cada actuació. Els 6 grups objectius identificats són: centres d'ensenyament, hotels, restaurants i càtering (HORECA), comerços, ciutadania, administració pública i transversal.

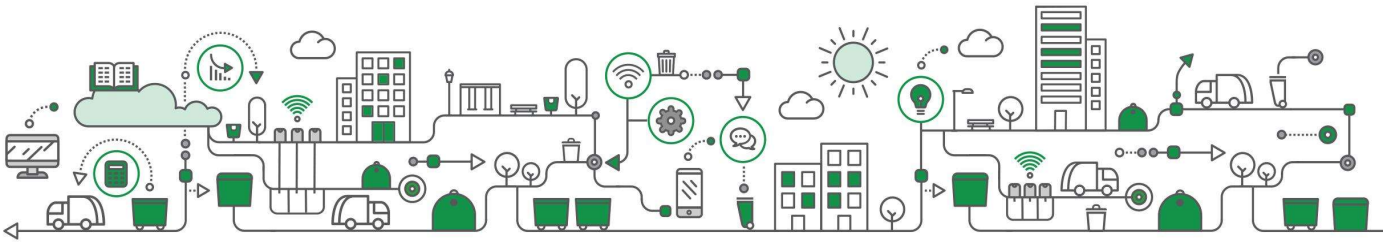

També s'han agrupat les actuacions segons línies estratègiques dins de diferents àmbits o fluxos, aquests són:

- Matèria orgànica: reducció del malbaratament alimentari, reutilització i valorització dels residus vegetals i foment del compostatge.
- Envasos lleugers: prevenció dels envasos i dels embalatges.
- Paper i cartó: prevenció en el consum de paper i cartó.
- Actuacions de suport: millora dels sistemes de control sobre la generació de residus i prevenció en activitats comercials.
- Prevenció transversal: prevenció en esdeveniments públics, contractació responsable i prevenció d'altres fraccions.

Per a cada actuació s'inclou una fitxa específica de descripció amb diferents paràmetres com, per exemple, objectiu, recursos, fonts de finançament i costos, entre d'altres.

14. **Criteris de priorització**: S'indiquen els criteris utilitzats per determinar el període d'implantació de les actuacions, portant-se a terme aquelles més prioritàries durant el període 2018-2022 i les de menor prioritat entre els anys 2022-2026.

15. **Definició de les actuacions**: Es mostra un resum de les 22 actuacions classificades per flux, línia estratègica i públic objectiu

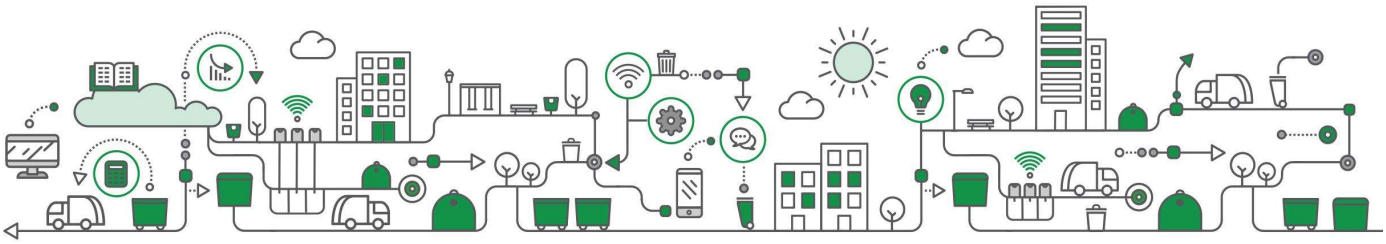

CODI	Acció
1.A	Campanya per a la reducció del malbaratament alimentari
1.B	Prevenció del malbaratament alimentari en centres escolars.
1.C	Creació del banc d'aliments i xarxa d'establiments col·laboradors.
1.D	Implementar la recollida selectiva de la fracció vegetal a la comarca
1.E	Realitzar *in situ* la trituració de les restes de poda per l'obtenció de *mulching*
1.F	Tallers a les escoles pel foment del compostatge
1.G	Campanya de foment de l'auto-compostatge i el compostatge comunitari.
2.A	Campanya de prevenció, preparació per a la reutilització i reutilització de residus en centres educatius
2.B	Promoció de productes amb generació mínima d'envasos a partir de la creació del segell *Comerç Responsable*
2.C	Foment del consum d'aigua de l'aixeta
3.A	Fomentar l'adhesió de les escoles al Programa de Reutilització de Llibres Escolars de la Generalitat
3.B	Campanya per l'ús responsable del paper i regulació de la publicitat
4.A	Campanya de punts informatius als municipis, foment de l'ús de la bossa reutilitzable. Visites a grans productors de mercats
4.B	Realitzar un estudi per conèixer la composició de la bossa tipus comarcal
4.C	Realitzar un estudi per a la implementació de la recollida porta a porta en establiments comercials de tots els residus
4.D	Realitzar un estudi en detall de la generació per tipologia de comerç i superfície per tal d'implementar el pagament per generació a la comarca.
4.E	Realitzar un estudi d'implementació del pagament per generació a un municipi de la comarca
5.A	Campanya per a la creació d'una xarxa d'Eco-restaurants comarcals amb criteris de prevenció en totes les fraccions
5.B	Creació del banc de l'ambientalització amb els materials necessaris per tal d'ambientalitzar les celebracions de la comarca, tant d'àmbit comarcal com municipal, a partir del lloguer i cessió
5.C	Crear un conveni de col·laboració entre tots els municipis de la comarca i el consell comarcal per a la centralització de les compres comunes.
5.D	Redacció d'un plec tipus de criteris ambientals i socials mínims a complir en compres i contractacions municipals i comarcals.
5.E	Crear el banc de segona mà de les deixalleries comarcals per al reaprofitament de productes mitjançant un aplicació mòbil.

Figura 2. Llistat de les 22 actuacions previstes en el Pla. Font: Consell Comarcal de Les Garrigues, 2017.

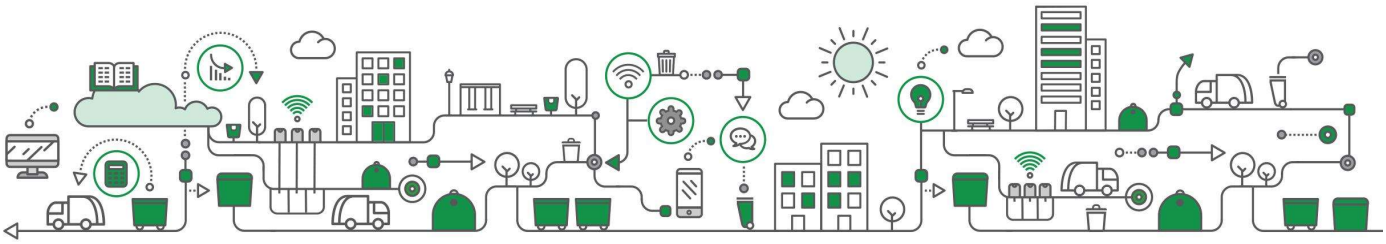

16. **Pla d'acció**: S'inclouen les fitxes de cada una de les 22 actuacions.

NÚMERO: 1.G	Realitzar una prova pilot en un municipi de la comarca sota el nom Residu Orgànic Zero
ÀMBIT TEMÀTIC	**LÍNIA ESTRATÈGICA**
Matèria orgànica	Foment del compostatge
OBJECTIUS	**TIPUS D'INSTRUMENT**
Incidir en la gestió dels residus domèstics per tal d'augmentar l'índex de reciclatge dels municipis. Recuperar i revaloritzar els residus orgànics dels centres educatius alhora que s'empren com a recurs educatiu.	Tècnics Organitzatius
COMPLEXITAT	**TEMPORALITZACIÓ**
Alta	Mig-Llarg
DESCRIPCIÓ	
Aquesta és una iniciativa que ja ha funcionat en el municipi de Llavorsí. Degut a la idiosincràcia dels municipis, es creu oportuna la seva implantació a la Comarca de Les Garrigues. El procés d'implantació del compostatge comunitari en aquests nuclis va seguir el següent procés: 1. Sol·licitud dels municipis al Consell Comarcal, a través dels ajuntaments, per la implantació d'aquest model de gestió de la FORM en nuclis concrets o urbanitzacions. 2. Enviament d'una carta informativa a cada un dels veïns/es. 3. Instal·lació d'un o dos compostadors de 800 litres (segons densitat poblacional) i de sacs de matèria seca, amb un cartell informatiu i una forca a les zones objectes. 4. Elecció de la ubicació dels compostadors (a deteminar pels veïns/es). 5. Adequació del terreny. 6. Realització d'una campanya de comunicació porta a porta amb cada un dels veïns/es. 7. Repartiment de cubells de recollida de FORM a cada família junt amb un tríptic informatiu. 8. Seguiment continu del funcionament dels compostadors i requeriments dels compostaires. La proposta inicial dels municipis on es podria implementar aquest sistema, degut a la demografia (similar a Llavorsí) són: El Cogul, La Floresta, Fulleda, Granyena de Les Garrigues, Els Omellons, La Pobla de Cèrvoles, Puigrós, Tarrés, Els Torms, El Vilosell.	
PROMOTOR	**PÚBLIC OBJECTIU**
- CC Les Garrigues	Centres educatius i nuclis familiars
INDICADORS DE SEGUIMENT	**ACCIONS REALITZADES**
- Nombre de centres i entitats adherides a la iniciativa - Volum anual relatiu de compost generat per centre	
COST	**RECURSOS**
Estructura del centre compostatge: 5.000 €. Màquina mescladora: 7.000 € Cubells de FORM i bosses: 900 € Compostadors 2.000 litres (8 u): 3.000 € Furgoneta: 18.000 € Material divulgatiu: 4.000 € Cost total: 37.900 €	Educador ambiental Tècnics superiors especialitzats en gestió de residus. Ajuntaments de la Comarca.
FINANÇAMENT	**ESTAT**
Agència de Residus de Catalunya Recursos propis.	Pendent d'inici

Figura 3. Exemple de fitxa d'actuació. Font: Consell Comarcal de les Garrigues, 2017.

17. **Calendari del Pla**: S'exposa el cronograma de les actuacions.

18. **Càlcul dels objectius de prevenció**: Els objectius s'han definit en base a la diagnosi inicial del territori en matèria de residus, les fites fixades pel propi ens comarcal i les

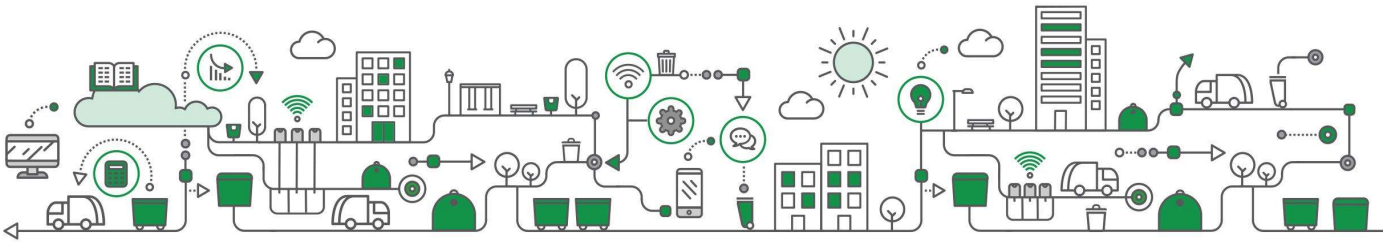

directrius en matèria de prevenció de residus establertes al PROGREMIC. Es defineixen els objectius qualitatius i els quantitatius, tant a nivell de generació total anual a nivell comarcal, com objectius específics associats a la generació de fraccions concretes:

- Reduir un 5 % la generació de residus per càpita respecte a l'any 2010.
- Reduir un 10 % la generació de residus voluminosos respecte l'any 2015.
- Reduir un 2 % la generació de la fracció paper i cartró.
- Reduir un 2 % la generació de la fracció envasos.
- Reduir un 5 % la generació de la fracció vidre.
- Un augment en la recollida selectiva bruta de la fracció orgànica, associada a una reducció sobre la generació de la fracció resta.

19. **Seguiment del pla**: S'anomenen i es descriuen els diferents elements per a poder fer un seguiment exhaustiu del pla, conèixer l'estat d'execució, l'estat d'assoliment dels objectius i poder incorporar canvis en la planificació. Es plantegen diferents indicadors generals de seguiment: reducció del total de residus generats en percentatge, estat d'execució del pla, recursos destinats al pla local de prevenció i noves actuacions.

Resultats

El *Pla Comarcal de Prevenció de la Comarca de les Garrigues* (2017-2026) estableix com a objectiu quantitatiu la reducció d'un 5% de la generació de residual respecte al 2010, En l'última dècada s'ha passat de generar 386 kg/habitants l'any 2010 a 357 kg/habitant l'any 2020, el que comporta una reducció del 7,5%. La xifra més baixa de generació de residus es va assolir l'any 2019, abans de l'aparició de la pandèmia de la Covid-19, amb 341 kg/hab. Per tant es pot afirmar, que actualment s'està complint amb aquest objectiu.

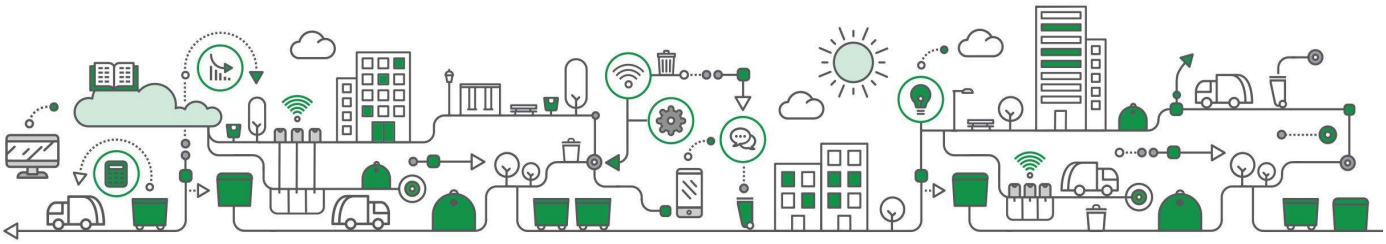

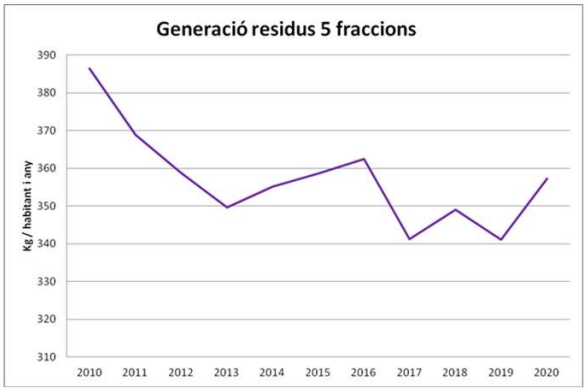

Figura 4: Evolució temporal de la generació de 5 residus de les 5 fraccions. Font: Consell Comarcal de Les Garrigues, 2021.

Actualment, s'han finalitzat 3 actuacions i s'estan executant 12 de les 22 previstes. Respecte als punts positius del Pla Comarcal, cal destacar que ha permès dur a terme accions necessàries en matèria de prevenció segons la realitat del territori, crear un calendari d'accions a realitzar, identificar els diferents actors de la comarca (comerços, escoles, restauració, etc.) i obtenir indicadors per a monitoritzar el compliment dels objectius de prevenció de residus. Entre els punts febles es troba la necessitat d'aplicar accions no previstes, l'aparició de nous residus no detectats prèviament, la selecció inadequada d'indicadors que no permeten il·lustrar la reducció real de la generació de residus i la manca de disponibilitat de pressupostos i recursos humans per a dur a terme el control de l'execució.

Bibliografia d'interès

- Pla comarcal de prevenció de la comarca de Les Garrigues. Consell Comarcal de Les Garrigues, 2016.

Més informació
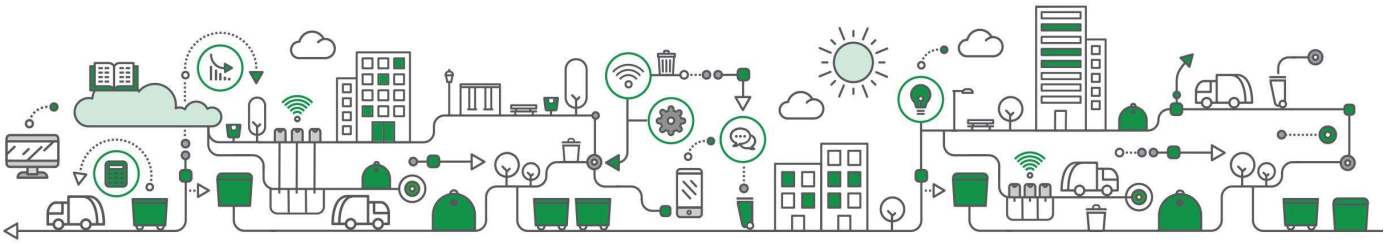
Consell Comarcal de Les Garrigues
Persona de contacte: Jordi Tatjé
Contacte: ot1@garrigues.cat